

Sygnatura akt Ca 437/13

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu – Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie: SO Antoni Smus

SO Joanna Składowska

Protokolant: sekr. sąd. Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2013 roku w Sieradzu na rozprawie

sprawy z wniosku J. Ł., M. Ł.

z udziałem (...) SA w L.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawców od postanowienia Sądu Rejonowego w Sieradzu

z dnia 6 września 2013 - sygn. akt I Ns 659/13

postanawia:

oddalić apelację.

Sygn. akt I Ca 437/13

UZASADNIENIE

We wniosku skierowanym do Sądu Rejonowego w Sieradzu wnioskodawcy M. Ł. i J. Ł. wnieśli o ustanowienie na należącej do nich nieruchomości położonej w miejscowości P. R. gm. S. oznaczonej numerem działki (...), dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), służebności przesyłu na rzecz każdorazowego właściciela urządzenia przesyłowego - linii energetycznej wysokiego napięcia zlokalizowanej na wskazanej działce za jednorazowym wynagrodzeniem w kwocie 175 826,00 zł.

Uczestnik postępowania (...) SA w L. wniosła o oddalenie wniosku, podnosząc zarzut zasiedzenia służebności.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Sieradzu oddalił wniosek M. Ł. i J. Ł. o ustanowienie służebności przesyłu oraz orzekł o kosztach postępowania.

Powyższe postanowienie zapadło na podstawie ustaleń faktycznych, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne, a których zasadnicze elementy przedstawiają się następująco:

Wnioskodawcy M. Ł. i J. Ł. są właścicielami nieruchomości położonej w miejscowości P. R. gm. S. oznaczonej numerem działki (...), dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą KW nr (...). Przez opisaną nieruchomość przebiega linia średniego napięcia (15kV). Na działce znajdują się trzy słupy energetyczne. Wymieniona urządzenie oddano do użytkowania (Zakładowi (...) – Województwo Rejonowi S.) w dniu 30 czerwca 1972 roku.

Z dniem 01 stycznia 1989 roku utworzono w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego (...) w W.” Zakład (...) w Ł.. Przedsiębiorstwu temu przydzielono składniki mienia powstałego z podziału przedsiębiorstwa pod nazwą (...) w W.. Na podstawie ustawy z dnia 05 lutego 1993 roku o przekształceniach własnościowych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa Zakład (...) w Ł. z dniem 01 września 1993 roku przekształcono w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, działającą pod firmą Zakład (...) Spółka Akcyjna. Decyzją Wojewody (...) grunt o powierzchni 2,4114 ha położony w S. przy ul. (...) oznaczony numerem ewidencyjnym działki (...) stał się przedmiotem użytkowania wieczystego Zakładu (...) w Ł..

W dniu 15 grudnia 2008 roku zmianie uległa firma spółki, z Zakładu (...) S.A.” na (...) S.A.”, Obecnie spółka po połączeniu stanowi oddział (...) S.A. w L..

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Rejonowy stwierdził, że zgłoszony przez uczestnika postępowania zarzut zasiedzenia służebności zasługuje na uwzględnienie, co skutkuje oddaleniem wniosku.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 305¹ k.c. nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej zgodnie przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu). Po myśli art. 305² § 2 k.c., jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49§1 k.c., właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu.

Stosownie zaś do treści art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie, jeżeli polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Jednocześnie do zasiedzenia służebności gruntowej (obecnie służebności przesyłu) znajdują odpowiednie zastosowanie art. 172 i następne k.c.

Urządzenia przesyłowe usytuowane na działce stanowiącej własność wnioskodawców oddano do użytku 30 czerwca 1972 roku. Od tej daty linia napowietrzna i słupy energetyczne znajduje się w posiadaniu, najpierw Skarbu Państwa, w imieniu którego urządzeniami przesyłowymi zarządzały - Zakład (...) - Województwo, następnie Zakład (...) w Ł., w dalszej kolejności jednoosobowej spółki Skarbu Państwa, działającej pod firmą Zakład (...) S.A., a obecnie (...) S.A. w L..

Według Sądu Rejonowego oczywistym jest, że posiadanie wykonywane przez poprzedników prawnych uczestnika nosiło znamiona posiadania w złej wierze, skoro wiadomym było, iż prawo do nieruchomości, z której korzystają przysługuje innym podmiotom.

Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że nie stanowi przeszkody do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie okoliczność, że przed dniem 01 lutego 1989 roku, czyli przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie kodeksu cywilnego, państwowe osoby prawne nie mogły nabyć własności nieruchomości, gdyż nie władają nieruchomościami w imieniu własnym lecz sprawowały zarząd mieniem państwowym w ramach zasady jednolitej własności państwowej. Uznał jednak, że skoro poprzednicy prawni uczestnika korzystali ze służebności gruntowej w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa, a ich władztwo nad tą nieruchomością miało postać dzierżenia w rozumieniu art. 338 k.c., wymieniony okres podlegał zaliczeniu do okresu koniecznego dla nabycia służebności w drodze zasiedzenia.

W ocenie Sądu Rejonowego posiadanie służebności wykonywane przez poprzedników prawnych uczestnika, a polegające na wybudowaniu na nieruchomości wnioskodawców linii średniego napięcia oraz utrzymywaniu jej funkcjonowania przez okres ponad 30 letni, wyczerpało przesłanki z art. 291 k.c. i doprowadziło do jej nabycia w drodze zasiedzenia z dniem 01 lipca 2002 roku.

O kosztach Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 520§1 k.p.c.

Powyższe orzeczenie Sądu Rejonowego apelacją w całości zaskarżył pełnomocnik wnioskodawców podnosząc następujące zarzuty:

I. naruszenie prawa materialnego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

1. art. 285 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, iż uczestnik zasiedział służebność gruntową w treści odpowiadającej służebności przesyłu i w konsekwencji oddalenie wniosku. Podniósł przy tym, że Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu K 1/94, Sąd Najwyższy w wyroku z 08.07.2011 r., IV CSK 532/10 oraz w wyroku z dnia 16.02.2012r. IV CSK 229/11 – doszli do przekonania, iż sprzeczny z Konstytucją może być zarówno przepis jak i jego wykładnia. Wskazane przepisy odnośnie ich wykładni są zaś przedmiotem pytania prawnego postawionego Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu w sprawie II Ca 1372/12;

2. art. 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia zarzutu zasiedzenia zgłoszonego przez uczestnika, podczas gdy bieg terminu potrzebny do zasiedzenia służebności przesyłu może biec dopiero od dnia, w którym prawo to zostało ustanowione tj. od dnia 3 sierpnia 2008r;

3. art. 305¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu przez poprzednika prawnego uczestnika, podczas gdy wniosek dotyczył ustanowienia służebności na rzecz uczestnika postępowania, a ten korzysta z nieruchomości wnioskodawcy bez podstawy prawnej, albowiem jakoby nabyta służebność nie została na niego przeniesiona;

4. art. 5 k.c. polegającej na uwzględnieniu zarzutu zasiedzenia, w sytuacji gdy zarzut ten sprzeczny jest z zasadami współżycia społecznego i zmierza w istocie do obejścia przepisów prawa dotyczących służebności przesyłu, wprowadzonych do ustawy i obowiązujących od dnia 3 sierpnia 2008 r. Argumentował, że po tym jak ustawodawca uregulował służebność przesyłu w ustawie dopuszczalne jest już nabycie przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu. Wystąpienie przez uczestnika z zarzutem zasiedzenia służebności przesyłu zmierza w istocie do bezpłatnego nabycia prawa. Uczestnik wykorzystując władztwo administracyjne korzystał z cudzej nieruchomości wbrew woli właściciela, a obecnie stara się wykorzystać owo posiadanie do zasiedzenia służebności. Uczestnik zamiast więc uregulować korzystanie z cudzej nieruchomości w ramach instytucji służebności przesyłu, postanowił z obejściem tych przepisów nabyć służebność w drodze zasiedzenia tylko po to, aby nie płacić wynagrodzenia, które wnioskodawcy słusznie się należy, bowiem jak zauważył Sąd I instancji nie ulega wątpliwości, iż na nieruchomości należącej do wnioskodawcy znajdują się urządzenia należące do uczestnika postępowania. Posadowienie owych urządzeń bez wątplenia wpływa na ograniczenie wykonywania prawa własności nieruchomości wpływa na obniżenie wartości nieruchomości. Właściciel nie zdaje sobie często sprawy z istnienia prawnego obciążenia jego własności. Przesłanki ingerencji w prawo własności uzasadnione bezpieczeństwem, porządkiem publicznym lub wolnością i prawami innych osób muszą być realizowane w ramach demokratycznego państwa prawnego (wynika to z Konstytucji). Sprawiedliwość społeczna wymaga jednak w takiej sytuacji aby ingerencja taka odbyła się w zamian za określony ekwiwalent;

5. art. 292 k.c. poprzez nieprawidłową wykładnię, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz uczestnika. Jednocześnie wskazał, iż Sąd Okręgowy we Wrocławiu postanowił w sprawie II Ca 1372/12 na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne następującej treści: „czy przepis art. 292 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. kodeks cywilny w zw. z art. 172 § 1 kc i art. 285 § 1 i 2 kc w zakresie, w jakim stanowią podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed dniem 3 sierpnia 2008r. służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego, są zgodne z treścią art. 64 ust. 2 i 3 oraz art. 21 ust. 1, art. 31 ust. 3 i 2 Konstytucji RP, a także art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”;

6. art. 285 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwą interpretację i zastosowanie wykładni rozszerzającej odnośnie tego przepisu, które to zabiegi interpretacyjne doprowadziły do formułowania przepisów z całkowitym pominięciem ich językowej treści, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz uczestnika. Przywołał w tym względzie stanowisko Sądu Okręgowego we Wrocławiu w sprawie I Ca 1372/12, że wprowadzona do kodeksu cywilnego chroniąca właściciela regulacja o służebności przesyłu jest iluzoryczna. Właściciel dowiadyuje się po wielu latach bowiem, iż jego starania o uregulowanie kwestii korzystania przez przedsiębiorstwo przesyłowe z nieruchomości są spóźnione. Poza jego świadomością doszło bowiem do nabycia przez przedsiębiorstwo lub jego poprzednika prawnego przez zasiedzenie służebności o treści określonej w drodze wykładni prawa znacznie odbiegającej od jego leksykalnej treści. Formułowanie obciążeń prawa własności w drodze skomplikowanych zabiegów interpretacyjnych, których skutek znacząco odbiega od językowego brzmienia wykładanego przepisu prawa uniemożliwia właścicielowi skorzystanie we właściwym czasie z przysługującej mu ochrony prawnej. Przeciętny obywatel nie orientuje się w mogących powstać na takiej drodze obciążeniach prawa własności. Tak stosowane prawo narusza treść art. 2 Konstytucji.

7. art. 6 k.c. w zw. z art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i uwzględnienie zarzutu zasiedzenia podniesionego przez uczestnika podczas gdy zgodnie z najnowszym orzeczeniem Sądu Najwyższego w sprawie II CSK 10/13 z 20.09.2013 r. do uznania zasiedzenia służebności przesyłu musi nastąpić formalne przeniesienie posiadania urządzeń przesyłowych. Maja to być urządzenia, a nie nieruchomość władająca. Brak decyzji albo umowy dotyczącej przeniesienia urządzeń nie oznacza, że przedsiębiorca nie stał się posiadaczem z dniem zniesienia zasady jednolitej własności państwowej, lecz że nie udowodnił tego w postępowaniu sądowym.

W konkluzji skarżący w oparciu o powyższe zarzuty wnosili o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji ewentualnie o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uwzględnienie wniosku w całości i zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Za usprawiedliwiony nie może być uznany przede wszystkim pierwszy z zarzutów obrazy prawa materialnego tj. naruszenia art. 285 k.c. w zw. z art. 292 k.c.. Wykładnia tego przepisu zaproponowana przez skarżącego nie odpowiada aktualnym realiom życia społeczno-gospodarczego, w tym związanych z zakładaniem i utrzymaniem instalacji wodnych, kanalizacyjnych, gazowych, telekomunikacyjnych i energetycznych przez przedsiębiorstwa dostarczające media. Wskazać należy, iż w ramach podejmowanych w judykaturze prób uwzględnienia tych okoliczności przy wykładni art. 285 § 2 k.c. ukształtowała się ostatecznie jednolita linia orzecznictwa Sądu Najwyższego, przyjmująca dopuszczalność nabycia w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, a nabycie to następuje nie na rzecz właściciela nieruchomości władnącej, ale na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego (w znaczeniu podmiotowym). Ten nurt orzecznictwa zapoczątkowany został postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, M.Prawn. 2006, nr 19. Podzielił go Sąd Najwyższy również w uchwale z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008, Nr 10, poz. 7, postanowieniu z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, niepubl., postanowieniu z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 606/09, niepubl., postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 606/11, niepubl., postanowieniu z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12, niepubl. oraz w postanowieniu z dnia 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12, w którym stwierdzono, że wykonywanie służebności odpowiadającej służebności przesyłu, służy zaspokajaniu zmiennych potrzeb gospodarczych, nieprzewidzianych w takiej skali w chwili uchwalania kodeksu cywilnego. Z powyższych względów, przy odwołaniu do wykładni celowościowej art. 285 k.c. i art. 292 k.c. uznać należy, że wystarczające jest ogólne odwołanie do statusu przedsiębiorstwa przesyłowego, jako podmiotu praw rzeczowych, oraz zbędne jest identyfikowanie oraz wprowadzanie do treści postanowienia zapisu dotyczącego nieruchomości władnącej, której jest właścicielem.

Wbrew wywodom apelacji, sam zaś fakt, że Sąd Okręgowy we Wrocławiu przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne dotyczące zgodności przepisu art. 292 k.c. w zw. z art. 172 § 1 k.c. i art. 285 § 1 i 2 k.c. z treścią art. 64 ust. 2 i 3 oraz art. 21 ust. 1, art. 31 ust. 3 i 2 Konstytucji RP, a także art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, nie oznacza jeszcze, iż przepisy te są niekonstytucyjne. Natomiast ewentualne uznanie przez Trybunał Konstytucyjny wspomnianych przepisów za niezgodne z Konstytucją daje możliwość wznowienia postępowania w trybie art. 401¹ k.p.

Za bezzasadny należy uznać też zarzut naruszenia art. 3 k.c.

Co prawda, zgodnie z regułą *lex retro non agit*, unormowania dotyczące służebności przesyłu znajdują zastosowanie wyłącznie do stanów faktycznych istniejących od dnia 3 sierpnia 2008 roku, a wobec braku przepisów przejściowych nie ma podstaw prawnych do doliczania od czasu niezbędnego do zasiedzenia służebności przesyłu, okresu posiadania tego prawa przed 3 sierpnia 2008 r. Jednakże niemożność zasiedzenia przed dniem 3 sierpnia 2008 roku służebności przesyłu nie oznacza, że stany faktyczne stanowiące przesłankę zasiedzenia takiej służebności, istniejące przed w/w datą są całkowicie indyferentne prawnie.

W judykaturze (patrz orzeczenia cytowane wyżej) dostrzeżono potrzebę dynamicznej wykładni niezmiennych przepisów Kodeksu cywilnego regulujących służebności gruntowe w nowych realiach gospodarczych. Sąd Okręgowy w pełni podziela koncepcję, zgodnie z którą przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu.

Nietrafnie podniósł też skarżący, iż w przedmiotowej sprawie doszło do naruszenia art. 305¹ k.c. Jest bowiem oczywistym, że w przypadku skutecznego podniesienia zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu przepis ten nie może być zastosowany. Taka sytuacja występuje w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, ponieważ uczestnik postępowania wykazał, iż posiada prawo do korzystania z nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu. Bez znaczenia przy tym pozostaje, iż służebność gruntową odpowiadającą w swej treści służebności przesyłu nabył przez zasiedzenie poprzednik prawny uczestnika. Z treści art. 55¹ k.c., w którym zawarta jest definicja przedsiębiorstwa wynika wprost, że obejmuje ono oprócz nazwy między innymi własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń. Po kolejnych przekształceniach podmiotowych i własnościowych, służebność jako składnik przedsiębiorstwa stała się zatem własnością uczestnika postępowania.

Nie sposób również przyjąć, że zarzut uczestnika w przedmiocie zasiedzenia służebności stanowi nadużycie prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c. Nabycie służebności w drodze zasiedzenia następuje z mocy prawa, po upływie określonego terminu. Mamy zatem do czynienia z określonym faktem, którego zaistnienia sąd nie może nie uwzględnić, a złożenie oświadczenia, czy zarzutu w tym zakresie przez uprawnionego nie ma żadnego znaczenia.

Bezzasadny okazał się także zarzut naruszenia art. 6 k.c. w zw. z art. 176 k.c. i w zw. z art. 292 k.c. Ma rację skarżący o tyle, iż będące poprzednikiem prawnym uczestnika przedsiębiorstwo państwowe jako państwowa osoba prawna nie mogło nabyć w wyniku zasiedzenia m.in. służebności gruntowej (art. 292 k.c.). Zgodnie jednak z utrwalonym stanowiskiem judykatury mogło ono do okresu posiadania, wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r., zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty, jeżeli nastąpiło przeniesienie posiadania (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05, nie publ.). Wbrew wywodom skarżącego, uczestnik postępowania udowodnił, iż do takiego przeniesienia doszło. Do odpowiedzi na wniosek załączył bowiem dokument w postaci Zarządzenia Ministra Przesyłu nr 14/ (...) /89 z dnia 16 stycznia 1989r., mocą którego utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...), któremu to przydzielono składniki mienia (w tym własność urządzeń i posiadanie służebności gruntowych) należące dotychczas do Centralnego O.(...) – Zakładu (...). Zatem wbrew wywodom skarżącego uczestnik postępowania wykazał omawiane przejście posiadania ze Skarbu Państwa na poprzednika prawnego uczestnika w sposób przewidziany w art. 348-351 k.c.. Tym samym będące poprzednikiem prawnym uczestnika, przedsiębiorstwo państwowe mogło do okresu swojego posiadania zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa.

Z tych wszystkich względów apelacja pełnomocnika wnioskodawców z mocy art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. jako bezzasadna podlegała oddaleniu.